

IX. Ulusal İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kongresi

Sonuç Bildirisi

TMMOB Makina Mühendisleri Odası'nın Adana Şubesi yürütücülüğünde düzenlediği IX. Ulusal İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kongresi, 30 Kasım-2 Aralık 2017 tarihlerinde Adana'da Çukurova Üniversitesinde gerçekleştirilmiştir.

Kongreye 472'si delege olmak üzere toplam 1.756 kişi katılmış, düzenlenen sergide 12 firma, kurum ve kuruluş yer almıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler, TTB, DİSK, KESK, MMO, TMMOB'ye bağlı diğer Odalar, meslek örgütleri, kamu ve özel kurum ve kuruluşları, mühendisler, doktorlar, işçiler, hemşireler, öğrenciler, sağlık personeli ve ilgili teknik personelin katılımıyla yapılan kongrede 46 sözlü, 116 poster bildiri sunulmuş, biri açılış paneli, 13 özel oturum, 1 forum, 1 söyleşi olmak üzere toplam 26 oturum yapılmıştır.

Kongre kapsamında düzenlenen işçi sağlığı iş güvenliği konulu fotoğraf sergisine 18 katılımcı 21 fotoğraf ile katılmıştır. Bu fotoğraflar kongre süresince sergilenmiştir. Ayrıca Adana Milli Eğitim Müdürlüğü ile yapılan protokol çerçevesinde 3 branşta "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği" konulu resim yarışması düzenlenmiştir.

Kongrenin panel ve oturumlarında işçi sağlığı ve iş güvenliği alanı üzerine önemli tespitler ve öneriler yapılmıştır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği alanındaki sorunların doğru çözümlere kavuşturulmasına yönelik güvenlik önlemlerinin geliştirilmesi, mesleğimiz ve Odamızın temel görevleri arasındadır. Odamız uzmanlık alanlarımızla ilgili tüm dallarda olduğu gibi işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda geliştirici, iyileştirici çalışmalara katkıda bulunmayı en önemli görevlerinden biri olarak görmektedir.

Odamızın 2001 yılından bu yana düzenlediği kongrenin, özellikle bu konuya ilişkin duyarlılıkların yerleşmesinde önemli bir rolü bulunmaktadır. Kongrelerimizde şekillenen bütünlüklü öneriler ve Oda Raporlarımız bu konuda çalışma yapan kesimler için önemli bir başvuru kaynağı olmuştur.

İş kazası sonucu sürekli iş göremezlik sayısında belirgin bir artış söz konusudur. İş kazası sonucu ölüm sayısı SGK İstatistiklerine göre, 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanununun kabul edildiği 2012 yılında 865 iken, 2016 yılında 1.404 olmuştur. İSİG meclisi açıklamalarına göre bu sayı 1.970'dir. İSİG meclisi rakamlarına göre 2017 yılının ilk 11 ayında 1.851 kişi hayatını kaybetmiştir. Meslek hastalıklarında durumumuz çok trajiktir, meslek hastalığı sayısı gerçeğinden çok düşük tespit edilmektedir. 2016

yılında çalışan sigortalı sayısına göre yaklaşık 80 bin civarında meslek hastalığı tespit edilmesi gerekirken, SGK istatistiklerinde tespit edilen meslek hastalığı sayısının 490 olması, meslek hastalığı sonucu ölen sigortalı sayısını 2016 yılında 0(sıfır) olarak göstermektedir.

İş kazaları ve meslek hastalıkları "kader" değildir. İş kazalarını ve meslek hastalıklarını "işin gereği" olarak gören anlayış yeni iş cinayetlerine davetiye çıkarmaktadır. Siyasi iktidarın bu alanda yaptığı "Hedef Sıfır Kaza", "Güvenli İskele", "Güvenle Büyü Türkiye" gibi kampanyalar olsa da hükümetin bu alana ilişkin genel politikaları ve OHAL uygulamalarının işçi haklarına yönelmiş olması nedeniyle uygulamaya alınan kampanyalar işlevsiz ve göstermelik kalmakta ve alanda hiçbir etkisi görülmemektedir. Aslında siyasi iktidar iş cinayetlerini, ölümleri kader olarak görmekte önlem almamayı anlayışla karşılamaktadır.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası'nın yürürlüğe girmesinden sonra üçüncü kez gerçekleştirilen kongremizin önemli tartışma başlıklarından biri de bu yasa olmuştur. Bu yasada defalarca yapılan değişiklikler, sorunun temeline inen ve köklü çözümler üreten bir içerikte değildir. 2014 yılında Soma, Torunlar ve Ermenek'te yaşanan toplu katliamlar üzerine yine kamuoyunu aldatmaya yönelik değişiklikler yapılmıştır. Yasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iş kazaları, iş cinayetleri ve ölümler artarak devam etmektedir.

6331 sayılı Yasanın hazırlanması ve değişikliklerin yapılması sürecinde, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tek başına davranıp, sendikaların ve meslek örgütlerinin görüşlerini önemsemeyerek yanlış kararlar almıştır.

Çalışma yaşamını yalnızca 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'ndan ibaret saymak mümkün değildir. Çalışma yaşamı, başta 4857 sayılı İş Kanunu, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu olmak üzere birçok yasa ile biçimlendirilmektedir. 2003 yılında yürürlüğe konulan 4857 sayılı yasa ile çalışma yaşamı tamamen esnekleştirilmiş, örgütsüzlük artmış, taşeronda çalışma kat kat artmıştır. Son olarak getirilen "kiralık işçilik/özel istihdam büroları" ile de tamamen "bırakın yapsınlar", "bırakın geçsinler" anlayışına dönmüştür. İş cinayetlerinin artmasında 4857 sayılı yasa ile getirilen esnek çalışma biçimlerinin önemli bir payı olmuştur.

İşverenler işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanması yükümlülüklerini yerine getirmedikleri gibi siyasi iktidar uyguladığı politikalarla işverenlere bu konuda adeta destekçi olmaktadır.

İşyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanması işverenin yükümlülüğü olmakla birlikte buna ilişkin işyeri organizasyonunda sadece mühendis/uzman, işyeri hekimi, diğer sağlık personeli görevlendirmenin

yeterli olmayacağını bilmek gerekir. İşyeri organizasyonunda ergonomist, psikiyatrist gibi uzmanlara da rol verilmesi gerekir. Ancak, 6331 sayılı yasadaki diğer düzenlemeler gibi, uzman ve hekimlere ilişkin düzenlemeler yalnızca işveren çıkarlarını gözetmektedir.

Mevzuatta "iş güvenliği uzmanlığı" tanımı, mühendisler ile diğer meslek gruplarını aynı statüde ele almaktadır.

Odaların verdiği iş güvenliği mühendisi sertifikaları 6331 sayılı yasa ile görmezden gelinerek, işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı eğitimleri eğitim kurumlarına bırakılmış ve birkaç yıl içerisinde "uzman" sayısı 100 bini aşmıştır. Her kazadan sonra genelde işyerinde ücretli olarak çalıştırılan uzmanlar sorumlu tutulmuştur.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerinin özel sektör eliyle yürütülmesini hedefleyen düzenlemeler sonucu ülkemizdeki Ortak Sağlık ve Güvenliği Birimi (OSGB) sayısı 2 binin üzerine çıkmıştır.

Kongrenin panel ve oturumlarında sunulan görüş ve bildirimler ile yapılan tartışmalar sonucu işçi sağlığı ve iş güvenliği (İSİG) alanında, atılması gereken bütünlüklü adım, önlem ve düzenlemeler aşağıda kamuoyunun bilgisine sunulmaktadır.

1. İşçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili ulusal politikaların oluşturulması, kararların alınması ve işyerlerinde denetime ilişkin kararlar bugüne kadar diğer sosyal tarafların görüşleri önemsenmeden tek başına Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) tarafından alınmıştır. Geline nokta göstermektedir ki; ÇSGB doğru kararlar almamakta ve uygulayamamaktadır.
2. "Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi" bileşenleri, hükümet ve işveren ağırlıklı bir yapıdan çıkartılmalı, çalışan ve meslek örgütleri (Sendikalar, Üniversiteler, TMMOB, TTB) ağırlıklı hale getirilmelidir. Bu konseyin kararları tavsiye niteliğinden çıkarılarak bağlayıcı ve fonksiyonel bir yapıya kavuşturulmalıdır.
3. Sosyal hukuk devletinde iş yasaları çalışanların hakkını korumak ve geliştirmek amacını temel ilke edinirken, 4857 sayılı İş Yasası ile başlayan 6331 sayılı Yasa ve Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Yasası ile devam eden süreçte yapılan bütün düzenlemeler işverenlerin çıkarları doğrultusunda şekillendirilmiştir. Esnek ve kuralsız çalışmayı, geçici iş ilişkisini, taşeronlaştırmayı yasal hale getiren, kıdem tazminatlarını, fazla mesai ücretlerini, sendikal hak ve yetkileri budayan bu yasa ve diğer düzenlemeler iptal edilmeli ve konunun taraflarının katılımı ile demokratik bir yasa çıkarılmalıdır. İş mevzuatı, eksenini "insan" olan çağdaş bir yapıya kavuşturulmalıdır. İş Yasası ile İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası başta olmak üzere, tüm mevzuat ve denetim mekanizması yeniden düzenlenmelidir.

4. **4.BM** İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 23. maddesinde belirtilen "Herkesin, kendi özgür seçimiyle belirlediği bir işyerinde, adil ve elverişli çalışma koşullarında çalışma hakkı vardır" yaklaşımına uygun olarak, iş kazaları ve meslek hastalıklarının önüne geçilebilmesi için işyerlerinde "önce insan, önce sağlık, önce işçi güvenliği" anlayışı yerleştirilmeli, üretim süreçlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği önlem ve uygulamalarına öncelik verilmelidir. Yapılacak tüm düzenlemelerde işyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasında asıl sorumluluğun işverende olduğu gerçeğinden uzaklaşmamalıdır.
5. **5.**Uygulamada çocuk ve genç işçiliğın önüne geçilmeli ve kadınları koruyucu önlemler alınmalıdır. Çocuk işçiler örgün eğitime yönlendirilmelidir.
6. **6.**Kadınlara ve kadın emeğine yönelik tüm olumsuz uygulamalar kaldırılmalıdır. Çalışma yaşamında eşit işe eşit ücret uygulamaları ile istihdamda fırsat eşitliği sağlanmalıdır.
7. **7.**Önceki yasalarda bulunan "işyeri kurma izni" ve "işletme belgesi" alınması zorunluluğu da yeniden mevzuatta yer almalıdır.
8. **8.**İSİG ile ilgili düzenlemeler ve uygulamalar, sektör, çalışan sayısı ayrımı dahil hiçbir ayırım olmaksızın bütün iş yerlerini ve tüm çalışanları kapsamalıdır. Kamu kuruluşlarında ve 50'nin altında çalışanın olduğu az tehlikeli işyerlerinde, uzman ve hekim çalıştırılması uygulaması, 2020 yılı beklenmeden hemen başlatılmalıdır.
9. **9.**Sigortasız ve sendikasız çalıştırma önlenmeli, kayıt dışı ekonomi kayıt altına alınmalıdır. Sendikalaşmanın önündeki engeller kaldırılmalı, çalışanların sosyal ve ekonomik yaşamları iyileştirilmelidir.
10. **10.**Ülkemizdeki iş kazalarının büyük bir çoğunluğunun küçük ölçekli işyerlerinde olduğu gerçeği göz önünde bulundurularak İSİG Kurulu oluşturma zorunluluğunun en az 30 çalışanın bulunduğu işyerlerinde zorunlu hale getirilmeli, kademeli olarak bu sayı daha da aşağıya çekilmelidir. İşyerinin bir bütün olduğu gerçeğinden hareketle, alt işveren bulunan işyerlerinde tek bir İSİG Kurulu olmalıdır. Kurul oluşturulması ve karar mekanizmaları demokratikleştirilmelidir. Çalışan temsilcilerinin iş güvenceleri sendika temsilciliği ile eş düzeye getirilmelidir.
11. **11.**İşyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanması bir ekip işidir. Bu ekipte hekimler, mühendisler, teknik personel, sağlık personeli ve iş hijyenisti, ergonomist, psikiyatr vb. personel yer almalıdır. İş güvenliği uzmanları, işyeri hekimleri ve İSİG konularında görev yapan tüm personelin mesleki bağımsızlık, çalışma süreleri, yıllık izinleri, kişisel gelişim eğitimleri vb. hususlar yeniden düzenlenmelidir.
12. **12.**Tehlikeli ve çok tehlikeli sınıftaki, 100'den fazla çalışanın bulunduğu sanayi işletmelerinde "tam zamanlı" iş güvenliği mühendisi çalıştırılması zorunlu hale getirilmelidir.

10'dan az çalışanın bulunduğu işyerlerinde İSİG hizmet bedelinin karşılanmasında SGK prim kaynakları kullanılmamalı bütçede bu kalem için ayrı bir kaynak tahsis edilmelidir.

1. **13.**Lisans sonrası işçi sağlığı ve iş güvenliği eğitimlerinin üniversiteler, TMMOB'ye bağlı ilgili meslek odaları ve TTB tarafından verilmesi, sertifikalandırılması, çağdaş yaklaşımların böylelikle ülkemize kazandırılması hedeflenmelidir.
2. **14.**6331 sayılı Yasa ile işverenlerin önlem alma yükümlülüğü ve devletin denetim görevi azaltılarak, sorumluluk iş güvenliği uzmanları, işyeri hekimleri ve çalışanlara yüklenmiştir. İşyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanlarının yaptıkları tespitler, saptadıkları gereklilik ve öneriler yerine getirilmeden iş kazası ve meslek hastalıklarından sorumlu tutulmaları ve belgelerinin askıya alınması, gerçeklerle bağdaşmamaktadır. İşyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanlarının mesleki bağımsızlıkları ve iş güvenceleri korunmalıdır. Bakanlık kamusal denetim yükümlülüklerini yerine getirmelidir.
3. **15.**Uzman ve hekim tarafından "tespit ve öneri defteri"ne yazılan hususların, İSİG KATİP sistemine girişinin yapılmasını sağlayacak bir altyapı oluşturulmalıdır. Buraya girilen bilgiler anında ÇSGB tarafından izlenmelidir.
4. **16.**Ülkemizde son dönemlerde yaşanan iş kazaları göstermektedir ki; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı başta olmak üzere birçok bakanlığın ve bakanlık personelinin kazaların meydana gelmesinde kusurları bulunmaktadır. Bu nedenle iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucunda kusuru bulunan kamu görevlilerinin yargılanmasının önündeki engeller kaldırılmalıdır.
5. **17.**Kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanlarının asli görevlerinin yanında aynı kurum içinde veya diğer kurum/kuruluşlarda görevlendirilmeleri, ek iş yükü ile uzmanlığın belirli bir yetkinlikle uygulanmasını ortadan kaldırıcı niteliktedir. İşyeri Hekimleri ve İş Güvenliği Uzmanlarına başka görev verilmemelidir.
6. **18.**Tüm çalışanlara; hak ve sorumlulukları ile İSİG konusunda sürekli eğitim verilmeli, bu eğitimler, işverenin süre ve içeriğe müdahalesi önlenecek tarzda gerçekleştirilmelidir. Eğitimler ilgili meslek örgütleri tarafından verilmelidir.
7. **19.**Eğitim ve öğretim müfredatı, temel eğitimden başlanarak, İSİG konusunu da içerecek şekilde yeniden düzenlenmeli, bütün okullarda İSİG eğitimi yapılmalıdır. Üniversitelerde İSİG alanında yaygın olarak uygulanan yüksek lisans ve doktora programları sertifika yükseltme aracı olmaktan çıkartılıp akademik, bilimsel alan olarak görülmelidir.
8. **20.**Çalışanlar ile işverenler arasında İSİG duyarlılığı ve bilincinin oluşması sağlıklı ve güvenli işyerinin oluşumu ile paralellik taşımaktadır. Bunun için güvenlik kültürü, aile kültürü, toplumsal işçi sağlığı ve iş güvenliği kültürü bir arada oluşturulmalı ve özendirilmelidir.

9. **21.**SGK tarafından yayımlanan İş Kazası ve Meslek Hastalıkları İstatistikleri gerçekleri yansıtmaktan uzaktır. İşyerlerinde kaza ve meslek hastalıklarına ait bilgiler bir veri tabanında toplanmalı, bu bilgilerden ölçme ve değerlendirme amaçlı yararlanılmalıdır.
10. **22.**Bakanlık, SGK tarafından yapılan incelemeler sonrası hazırlanan iş kazaları ve meslek hastalıkları inceleme raporlarına ilişkin olarak kamuoyu ile sadece sayılar değil kaza ve hastalıkların kök nedenlerine inilebilecek detaylı analizler de paylaşmalıdır.
11. **23.**Meslek hastalıkları sadece tazminat olarak ele alınmamalı öncelik önlemeye verilmeli, meslek hastalıklarının tespiti, tedavisi ve tazmini yönündeki tüm yasal ve idari engeller kaldırılmalıdır.

Kamu kurumu niteliğinde bir meslek odası olmanın sorumluluk ve bilinciyle, ülkemizde kanayan bir yara olan işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda geliştirici ve iyileştirici çalışmalara katkı vermeye hazır olduğumuzu, bu yöndeki mücadelemizi sürdüreceğimizi kamuoyuna duyururuz.

TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI